

Tekst źródłowy nr 34

W imię Boga w Trójcy Świętej Jedyne

Stanisław August, z Bożej łaski i woli narodu król polski, wielki książę litewski, ruski, pruski, mazowiecki, żmudzki, kijowski, wołyński, podolski, podlaski, inflancki, smoleński, siewierski i czernichowski, wraz ze stanami skonfederowanymi, w liczbie podwójnej naród polski reprezentującymi.

Uznając, iż los nas wszystkich od ugruntowania konstytucji narodowej jedynie zawisł, długim doświadczeniem poznawszy zadawnione rządu naszego wady, a chcąc korzystać z pory, w jakiej się Europa znajduje i z tej dogorywającej chwili, która nas samym sobie wróciła, wolni od hańbiącej obcej przemocy nakazów, ceniąc drożej nad życie, nad szczęśliwość osobistą, egzystencję polityczną, niepodległość zewnętrzną i wolność wewnętrzną narodu, którego los w nasze ręce jest powierzony, chcąc oraz na błogosławieństwo, na wdzięczność współczesnych i przyszłych pokoleń zasłużyć, mimo przeszkód, jakie w nas namiętności sprawować mogą, dla dobra powszechnego, dla ugruntowania wolności, dla ocalenia ojczyzny naszej i jej granic, z największą stałością ducha niniejszą Konstytucję uchwalamy i tę całkowicie za świętą, za niewzruszoną deklarujemy, dopóki by naród w czasie prawem przepisany wyrażną wolą swoją nie uznał potrzeby odmieniania w niej jakiego artykułu. Do której to Konstytucji dalsze ustawy Sejmu terażniejszego we wszystkim stosować się mają.

1. *Na jakie okoliczności uchwalenia konstytucji wskazano w tym fragmencie?*
2. *Jakie cele zostały tu sformułowane?*
3. *Wyjaśnij pojęcie: konstytucja.*

Ad. 1. W preambule Konstytucji 3 Maja 1791 r. król wraz ze stanami skonfederowanymi wskazują na następujące okoliczności uchwalenia konstytucji:

- a) dogłębne poznanie wad ustrojowych państwa przez społeczeństwo,
- b) wykorzystanie dogodnej i tylko chwilowo tak dogodnej, sytuacji międzynarodowej, a zwłaszcza możliwość zrzucenia zależności od państw obcych (głównie Rosji),
- c) zjednoczenie opinii publicznej wokół programu reform (chwila, „która nas samym sobie wróciła”).

Ad. 2. Celem zasadniczym było „ugruntowanie”, czyli uchwalenie i wprowadzenie w życie konstytucji, jako ustawy zasadniczej. Ponadto w preambule mówi się o takich celach jak niepodległości zewnętrznej i o wewnętrznej wolności społeczeństwa. Bardziej podniosłymi i ogólniejszymi celami są dążenia do zasłużenia „na błogosławieństwo, na wdzięczność współczesnych i przyszłych pokoleń”. Celem jest ponadto przestrzeganie ustaleń konstytucji aż do czasu ewentualnych zmian wprowadzonych przez naród „w czasie prawem przepisany”.

Ad. 3. Konstytucja to ustawa zasadnicza regulująca podstawy ustroju państwa. W Polsce XV-XVIII w. nazwę „konstytucja” miała każda uchwalona przez sejm ustawa.